

OBITUARIOS

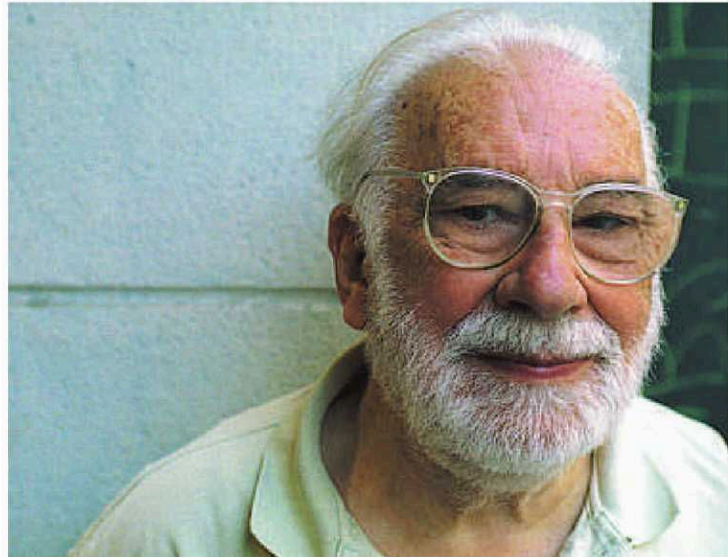
# Sabio profesor

JOAN BASTARDAS (1919-2009)  
Catedrático emérito de Filología Latina Medieval

Soy, por encima de todo, profesor. Y siempre he defendido que la obligación del profesor es enseñar. Cuando tienes un curso de gente interesada, no hay nada en el mundo que se le pueda igualar. Disfrutas mucho”, confesaba Joan Bastardas i Parera el año 1995 en una entrevista concedida a este diario. La docencia fue, en efecto, una de sus dos grandes dedicaciones, y por sus clases de latín pasaron varias generaciones de universitarios barceloneses. Pero tuvo otra gran pasión, la investigación filológica, en la que volcó toda su sabiduría y que se tradujo en distintos estudios tanto en torno al latín como a la lengua catalana.

Joan Bastardas era un sabio y su aspecto físico se correspondía con esa realidad: con su figura redondeada y su barba blanca recordaba al Avi Quim, el venerable personaje de cómic creado por el belga Remacle en la revista *Spirou* como Vieux Nick. Nació el año 1919 y su padre fue Albert Bastardas i Sampere, el primer alcalde republicano de Barcelona. De él heredó su catalanismo y su inclinación progresista. Tuvo vocación política, pero no pudo materializarla. “Llegué tarde. Cuando se podía hacer, ya era demasiado mayor”, explicaría años más tarde.

Estudió Filosofía y Letras en la Universitat de Barcelona y, por influencia de su maestro Marià Bassols de Climent, se encauzó hacia los estudios latinos. Con el tiempo se convertiría en catedrático y sería el reintroducido en dicha universidad catalana de la enseñanza de la filología latina medieval que había iniciado Luis Nicolau d'Olwer. La obra de su vida ha sido el *Glossarium mediae latinitatis Cataloniae*, ambicioso proyecto de diccionario de latín medieval elaborado conjuntamente



SALVADOR SANSUÁN

por el CSIC y el Institut d'Estudis Catalans, del que Bastardas fue motor a partir de los años cincuenta y cuya dirección asumió.

Prestigioso romanista, Joan Bastardas publicó, entre otras obras, *Particularidades sintácticas del latín medieval (cartularios españoles de los siglos VIII al XII)*, *La llengua catalana mil anys enrere* -donde reunió un conjunto de monografías sobre el catalán entre los siglos IX y XII-, *Diàleg sobre la meravellosa història dels nostres mots*, y *Els camins del mar i altres estudis de llengua i literatura catalana*.

Ha sido desde 1972 miembro del Institut d'Estudis Catalans, cuya vicepresidencia ocupó entre 1983 y 1986. Posteriormente dirigió las Oficines Lexicogràfiques de la institució. Era miembro, asimismo, de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, en la que ingresó con el discurso *Sobre la problemàtica dels Usatges de Barcelona*. Y el año 1991 le fue concedida la Creu de Sant Jordi. Fue, además, miembro del consejo de dirección de la Fundació Bernat Metge, pero su labor como traductor no

se plasmó hasta el año pasado, en que la editorial Adesiara publicó un volumen que reúne dos epístolas de Petrarca, *Carta a la posteritat. Carta a Boccaccio*, en pulcras y respectivas traducciones de Bastardas y de Pere J. Quetglas.

Joan Bastardas falleció en la madrugada del pasado día 31. Durante toda su vida ha sido un hombre de labor callada y discreta, nada amigo de notoriedades. En la citada entrevista de 1995, se mostraba optimista respecto del futuro del latín y de las humanidades. “En el bachillerato, o tiene que darse mucho latín o vale más que no se dé nada. Se puede prescindir de él. En cambio, es un elemento absolutamente necesario para la investigación. Es importante como elemento de formación, pero puede ser sustituido. Lo que ocurre es que quizá no encuentran el sustituto. En esto de las humanidades no sé si hay ideas muy claras sobre lo que hay que hacer. Y se mezclan problemas económicos e intereses profesionales. Pero a mí no me gusta dramatizar. Prefiero ser optimista”.

ROSA MARIA PIÑOL



## LES NECROL3GUES

## En la mort de Joan Bastardas

MARIÀNGELA VILALLONGA(\*)

**E**l professor Joan Bastardas havia nascut a Barcelona el 4 de febrer de 1919 i ha mort al llindar de complir els seus 90 lúcidis anys. Va ser catedràtic de Filologia Llatina de la Universitat de Barcelona, de la qual n'era professor emèrit des de 1987.

La seva recerca i el seu treball intel·lectual ha estat variat i fecund. Ja des dels anys llunyans de la seva tesi doctoral, excel·lí en l'estudi del llatí medieval, al qual dedicà gran part de la seva energia i entusiasme, que confluí en la magna obra del *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae*.

El seu mestratge a la universitat va propiciar una autèntica *escola de Barcelona* pel que fa als estudis de llatí medieval i els seus deixebles són reputats estudiosos de la nostra antiguitat llatina. Amb la col·laboraci3n d'alguns d'ells va publicar els *Usatges de*

*Barcelona*, l'any 1984. Tenia el número 77 de l'Institut d'Estudis Catalans, on va ingressar com a membre de la Secci3n Filol3gica l'any 1972 i va exercir el càrrec de vicepresident de l'IEC des de 1983 fins a 1986.

La seva preocupaci3n per la llengua catalana i els seus orígens i formaci3n ha produït obres imprescindibles com *La llengua catalana mil anys enrere* (1995). Amb l'assaig *Diàlegs sobre la meravellosa hist3ria dels mots* (1996) recuperava per a la nostra llengua un gènere, el del diàleg, car als antics i als autors del Renaixement, per proposar «una iniciaci3n per immersi3n», com ell mateix va definir, a la semàntica hist3rica lexical. A «*Els camins del mar*» i *altres estudis de llengua i literatura catalanes* (1998) trobem, a més, la gran sensibilitat de Bastardas, que el porta a reflexionar sobre alguns passatges de la poesia de tots els temps, amanida amb unes quantes

gotes d'ironia i d'un sentit de l'humor d'all3 més fi. Aquesta mateixa ironia es reflectia també en les seves intervencions públiques. El seu esperit crític, sever, no va pas minvar amb el pas dels anys.

La seva agudeses intel·lectual, el seu compromís amb la llengua, l'han permès de treballar fins al final en les tasques de la Secci3n Filol3gica, i en les sessions que he tingut la sort de poder compartir encara amb ell. Els arxius de la Filol3gica són rics d'esmenes de Joan Bastardas, a qüestions gramaticals, a qüestions lèxiques, a qüestions etimol3giques.

Joan Bastardas ha fet camí pel mar de la vida, les «veles i vent i mà serena» l'han acompanyat. I sempre amb il·lusi3n. El trobarem a faltar.

(\*) Catedràtica de Filologia Llatina de la UdG. Membre numerària de l'IEC.



## OBITUARIS



Joan Bastardas i Parera (1919-2009)

# Un llatinista insigne

Vaig estudiar a la Universitat de Barcelona entre 1962 i 1967; era una institució miserablement empobrida per la dictadura. Dos aspectes en salven el record: la consciència d'haver de lluitar a favor de les llibertats ultratjades i les poquíssimes excepcions de professors dignes, l'honradesa dels quals els alineava en la defensa dels drets elementals. Joan Bastardas n'era un; un oasi en aquell desert. El tarannà patriarcal que mai no l'abandonà anava lligat amb l'esperit afable; la saviesa,

En els últims anys li feia mal un poble que no veia que se'n pogués sortir

amb una humilitat sempre àvida de coneixements.

Joan Bastardas ha destacat arreu com a romanista. L'àmbit en què més ha despuntat ha estat el llatí medieval; ningú com ell no coneixia l'estadi del trànsit de la llengua dels romans cap a la llengua catalana, especialment en el lèxic. Ha estat qui millor ha analitzat el que ell ha denominat *català preliterari*. Ha encapçalat fins que ens ha deixat un projecte magne: el *Glossarium mediae latinitatis cataloniæ*, que dignifica la nostra

llengua amb unes aportacions que hi fan llum des dels orígens remots, juntament amb altres monografies, com ara *La llengua catalana mil anys enrere*, i tants i tants d'articles escampats en revistes que han fet saber al món les arrels històricolingüístiques del català.

Els companys de la Secció Filològica de l'IEC sabem la feinada que dugué a terme a les Oficines Lexicogràfiques, que es reflecteix en la redacció de les dues edicions del *Diccionari de la llengua catalana* i en la de la gramàtica encara inèdita. El caracteritzava una actitud enemics oberta i respectuosa envers la normativa. No es pot dir que fos un purista; el domini i el sentit de l'idioma que tenia feien que adesiara fos fins i tot escandalosament permissiu. Allò que, en canvi, l'amoïnava de debò era la consciència de fins a quin punt l'opressió als Països Catalans ens ofega en tots els terrenys.

En els darrers anys, Joan Bastardas ja no era l'home esperançat, animat, entusiasta. Li feia mal un poble que no veia que se'n pogués sortir, d'un context obstinadament hostil. Sense caure del tot en el pessimisme, ratllà un escepticisme gens dolç.

Amb la seva pertinença perdem un ciutadà modèlic, un llatinista insigne. La Secció Filològica es queda amb un buit profund. Tanmateix, tots ens quedem també amb l'exemple d'un home l'obra científica del qual és fonament infrangible que ens permet i ens obliga a continuar treballant. **Joan Martí i Castell, catedràtic i primer rector de la Universitat Rovira i Virgili, i president de la Secció Filològica de l'IEC** ■



## Fallece el catedrático emérito de filología latina medieval Joan Bastardas

### BARCELONA

El catedrático emérito de filología latina medieval Joan Bastardas Pareira murió ayer de madrugada en Barcelona a los 90 años de edad, según ha informado el historiador Alfred Pérez-Bastardas.

Hijo del primer alcalde republicano de la capital catalana, Bastardas Pareira fue profesor de la Universidad de Barcelona y vicepresidente del Institut d'Estudis Catalans entre los años 1983 y 1991.

Director del *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae*, entre 1960 y 1985, contaba, asimismo, con la *Creu de Sant Jordi* desde el año 1991.

A lo largo de su vida publicó diferentes monografías y tiene publicados, entre otros, títulos como *La llengua catalana mil anys enrere* y *Diàlegs sobre la meravellosa història dels nostres mots*.